

UNGARSKKE VINNERE AV THOROLF RAFTOS MINNEPRIS :

▪FIDESZ▪

Thorolf Raftos Stiftelse for Menneskets Rettigheter stod overfor et valg som på samme tid både var lett og vanskelig da årets minnepris ble tildelt den ungarske ungdomsorganisasjonen FIDESZ, organisasjonen av unge demokrater. Lett - fordi den utrolige framvekst av demokratiske bevegelser i Ungarn var det som professor Thorolf Rafto håpet på helt fram til sin dødsdag 4. november 1986. Vanskelig - fordi den ferdelige ungarske frihetskamp har engasjert alle lag i det ungarske folk, opp til regjeringen og det nå oppløste kommunistpartiet.

At det forhatte piggrådsgjerdet på grensen mellom Ungarn og Østerrike i sommer ble revet ned, og ga både ungarene og flyktende øst-tysskere fri adgang til et demokratisk naboland, var kanskje det som gjorde sterkest inntrykk ute i Europa.

Men i det ungarske samfunn har året også bragt begivenheter som fortøner seg enda sterkere: At martyrene fra 1956, Imre Nagy og Pal Maleter er rehabilitert fra sin rolle som "orrædere" og gjort til nasjonalhelter forteller mer. At 15. mars - minnet om opprøret i 1848 - er blitt nasjonal festdag til erstatning for den forhatte 7. november, forteller det ungarske folk at de kan håpe på nye og bedre tider.

Ungdomsorganisasjonen FIDESZ representerer det meste av denne utviklingen, som ingen ville trodd var mulig. Det er en meget ung organisasjon, som ble stiftet først i mars 1988. Og den begynte som så mange andre opposisjonsgrupper: som en løs sammenslutning av studenter i Budapest som møttes i små grupper forfulgt av det politiske politi.

Organisasjonens første måneder er en historie man kjenner så allfor godt fra totalitære regimer; politi-ingrepp, arrestasjoner, innkalling til forhør, og etter hvert som bevegelsen vokste, også hatifulle angrep i de statsdirigerte ungarske medier. Det ungarske telegrambyrå MTI, som i dag sender ut organisasjonens sanne historie, er det samme som våren 1988 forsøkte å bakvaskke og bekjempe de modige, unge demokrater.

FIDESZ vokste hurtig og ble snart en organisasjon både for studenter og annen ungdom. Men organisasjonen ble også knyttet til en sak som engasjerte langt ut over det tradisjonelle miljøet av opposisjonelle. Høsten 1988 engasjerte organisasjonen seg i den såkalte Donau-konferansen og i kampen mot et kjempenssig vannkraftprosjekt, Gabokovo-Nagymaros-demningen. Det var en kamp som engasjerte mennesker i titusener. Denne ene saken ble et samlenende symbol for demokratibevegelsen i Ungarn, mot det gamle kommunistdiktaturet.

Senere er FIDESZ å finne i alt det som er blitt moderne ungarsk historie. I juni 1988 ble en demonstrasjon på minnedagen for henrettelsen av Imre Nagy revet opp av politiet. Ett år senere gikk opposisjonsgruppene og den nye regjeringen sammen om å gi Nagy og Maleter offisiell statsbegravelse, som nasjonens helter og martyrer. Naturligvis har organisasjonen også engasjert seg sterkt mot overgrepene i nabolandet Romania - mot den ungarsk-ættede befolkningen i Transsylvania, og i hjelpearbeidet for etnisk ungarene som flykter ut av Romania.

Og nå ungarene neste år går til frie valg for første gang på generasjoner, vil FIDESZ være ungdommens innslag i kampen.

LITE LYS I DYPT MØRKE:

RAFTO-PRISVINNER DOINA CORNEA

Når Thorolf Raftos Stiftelse for Menneskets Rettigheter 4. november tildeler årets pris til den rumenske forsker og lærer Doina Cornea, vil prisvinneren sitte innelåst i sitt hus i byen Cluj, vokter av væpnet politi utenfor. Hvis noen forsøker å nærme seg henne, risikerer de å bli arrestert og prylt. Det skjeddde da den britiske ambassadør nå i januar forsøkte å gi henne et brev fra det britiske utenriksdepartementet.

Doina Cornea er det sterkeste symbol på den mest natstvarte underrykkelse som vi i dag kjenner i Europa. Nicolae Ceasescus Romania er en økonomisk ruin, et torturkammer for alle dem som forsøker å vinne politisk og religiøs frihet, en konsentrasjonsleir for innbyggerne i de landsbyene som diktatoren vil fjerne med jorden, utroholdelig for de ungarskættede i Transsylvania som prøver å flykte til Ungarn.

Den 60 år gamle Doina Cornea er likevel beviset på at ikke alle vil bøye nakken for tyranniet. Som universitetslærer i den rumenske byen Cluj skrev hun i 1982 et åpent brev til statssjefen der hun advarte mot den kalastrote som ventet hennens land under diktaturet.

Hun ble avsatt. Men det stoppet henne ikke. Hun fortsatte sin modige kamp for større frihet - hun organiserte andre frihetskjemper. Det kunne bare føre til en ting: til arrestasjon og fengsel. Det skjeddde i november 1987. Hun ble riktignok sluppet ut igjen, men det var bare for en tid.

Siden september 1988 har hun sittet innesperret i husarrest.

Telefonen er koblet ut, posten blir stoppet, utenfor huset står væpnet politi, og selv har hun blitt mishandlet minst tre ganger.

Når hun foreløbig ikke har delt skjebne med de mange som er arrestert eller bare forsvunnet, er det på grunn av press og oppmerksomhet utenfra.

Hun ble invitert til en konferanse holdt av det polske Solidaritet, hun ble invitert til Paris-konferansen om menneskerettigheter, hun ble invitert til Europa-parlamentet i Brussel, og den franske presidentens frue, Danielle Mitterand, inviterte henne personlig til konferansen i den internasjonale menneskeretts-federasjon. Hun har mottatt en dansk menneskerettighetspris, og hun er nominert til flere.

Hun får ikke lov til å motta prisene, og hun har aldri fått utreiseillatelse. Hun får heller ikke anledning til å motta Rafto-prisen i Bergen. Der deler hun skjebne med Jiri Hájek. Han fikk to år senere lov til å besøke Norge.

Det er trolig for optimistisk å tro at det samme kan hende med Doina Cornea.